

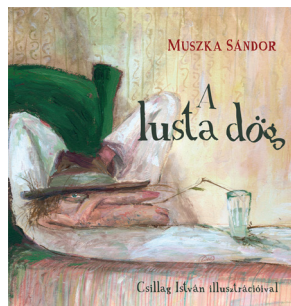
Molnár Dávid

Sanyi bá visszatért

Muszka Sándor sokoldalú alkotó, kevesen tudják, hogy népszerű székely egypercesei és egyedi lírája mellett ifjabb éveiben rövid ideig egy punkzenekarban

is játszott. Középfokú tanulmányait a székely kisvárosban, Kézdivásárhelyen végezte, majd a kolozsvári Babeş–Bolyai Tudományegyetem szociológia–antropológia szakán diplomázott. Egyetemi éve alatt figyeltek fel tehetségére, s nagyon hamar az Orbán János Dénes nevével fémjelzett Előretolt Helyörség Szépirodalmi Páholy pártfogásába került. Szinte tanulmányai befejeztével egy időben jelent meg első kötete, az *Ennyi ha történt* az Erdélyi Híradó Kiadó–Előretolt Helyörség Szépirodalmi Páholy sorozat gondozásában, amelyért 2005-ben az erdélyi legtehetségesebb elsőköteteseknek járó Méhes György-debütáljjal tüntették ki.

Két évvel később újabb kötetel jelentkezett a költő, a verset egy rövid, önéletrajzi ihletésű prózarészlettel elegyítő munkája többek között huncut címével lopta be magát az olvasók szívébe (*Mi nem lóg ha áll*). A második kötet sem maradt visszhangtalanul, 2007-ben az Irodalmi Jelen versdíjával jutalmazták. Az egyedi lírai hang később a *Múzsák, trágyás szekérrel* (Erdélyi Híradó Kiadó–Előretolt Helyörség Szépirodalmi Páholy, 2010) és a *Magányos nőknek, bukott fiúknak* (Orpheusz Kiadó, 2014) című verseskötetekben teljesedett ki. Muszka Sándor prózaírói tehetsége a szélesebb olvasóközönséget is magával ragadta, 2012-ben székely egyperceseivel, Sanyi bá alakjával igazi áttörést ért el. Azért fontos ezt hangsúlyoznunk, mert a meg nem értett (fűzfa)költőt a társadalom koloncának láttató legfrissebb kötetében, *A lusta dögben* (amely szintén az Előretolt Helyörség és az Irodalmi Jelen Könyvek kiadásában jelent meg az idei év első felében) visszatér a hírhedt Sanyi bá, hogy „végre megszülessen”.

Az olvasó nagyon impozáns, ízléses kötetet vehet a kezébe. A külsínről ugyanaz a Csillag István gondoskodott, aki a *Sanyi bát* is illusztrálta. A remek rajzok vonzzák a karikatúrisztikus ábrázolásra éhes tekintetet, tökéletes harmóniában él együtt a könyvben kép és szöveg, a *Disznóvágó zsebszótárban* például az egyik nem is működne a másik nélkül, a listák mellé rajzolt x-ek helye jelzi, hogyan fajul el a tor az egész napos ivás hatására.

A kötetre gyakran hivatkoznak úgy, mint a *Sanyi bá* folytatására, ám tulajdonképpen – mint arra már utaltunk – utóbb megírt előzményéről van szó. Maga Sanyi bá az egyik kis történet utolsó soraiban, egészen pontosan a 146. lapon születik meg a következő eset eredményeképp: a nyomorúságos életét élő flekkenfalvi költő, Szilveszter Dániel (akinek a rossz anyagi körülmények közötti tengődése gyorsan epitheton ornansává, állandósult jelzőjévé válik) egy deci kevert és egy korsó sör társaságában szeretné megörvendeztetni az irodalmi lapok szerkesztőit a közelgő karácsonyi ünnepek alkalmából, de neki ez az ünnep nem sokat jelent, így a nagy erőlködés ellenére sem akarja homlokon csókolni a múzsa. Az alkotói kudarctól kiújuló hisztériája közepette azonban eszébe jut Leó Sándor, aki célozva „Szilveszter Danika” nagy életlehetőségeire, elmesélte, mit látott a tévében. Eszerint Németországban karácsonykor még a hajléktalanoknak is kijut a fényűzésből, luxusautóba ültetik és egy szép házba viszik őket, ahol meleg ételt tesznek elébük. Szilveszter Dániel ekkor döbben rá, hogy olyan dolgokat kell írnia, amit most Leó Sanyi mesélt neki, ezzel ugyanis tényleg volna esélye a halhatatlanság útjára lépni. A walesi bárdokat megidézve fejti ki, hogy „a nép, az istenadta nép” nyelvén kell új művet létrehoznia, amely a „közös nyelvnek” köszönhetően kiállhatja az örökkévalóság próbáját. Rögtön papírra is veti, hogy: „Sanyi bá”, s ezzel útnak indítja a valóságban is egyre népszerűbbé váló figurát. A fikció szerint a neve azért Sanyi bá, mert „lehet ez a Leó Sanyi is”, tulajdonképp azonban a szerző saját bevallása szerint tulajdon nevéből vonta ki Sanyi báét (épp ezért nagyon érdekes, hogy mit olvashatunk a könyvben önreflexióként).

A kötetet Sanyi bá „megszületése” osztja két részre. A könyv első felében a névvel talán a Petőfi apostolára is hajazó Szilveszter Dániel uralja a szöveget, aki mindenféle műfajjal próbálkozik, amivel csak lehet (vers, horrormese, esszé, tanulmány, eposz, regény stb., amelyeknek nagy része vendégszöveggként meg is jelenik), a második részben azonban Sanyi bá játssza a főszerepet. Ez lehetőséget biztosít arra, hogy a szerző egy nyelvileg és műfajilag vegyes alkotást tegyen le az asztalra. A legszembeütőbb példa erre, hogy míg a könyv első felét borzalmas versek, regényrészlet stb. tarkítják, addig a második rész úgy van lejegyezve, hogy a székely kiejtést tükrözze. Úgy gondolom, hogy ez az olvasót nem terheli meg erősen, a szöveg jól követhető, s azok számára, akik nem ismerik a tájnyelvi kifejezéseket, jelentésük a kontextusból könnyen kikövetkeztethető (pl. „...egy ilyen városi fehérnépecske, hogy aszongya, vegyenek jegyet s húzzanak papucsot. Há, mondom, drága naccsága, ... de nem meztláb jöttünk, s nálunk lepcsibe csak a románok járnak”), egyéb esetekben pedig, nyilván szerkesztői döntésre, a román szavak jelentése lábjegyzetben van megadva (pl. vagon cälätor = hálókocsi).

De nemcsak ez a következménye annak, hogy Szilveszter Dániel, s így a szerző, a népiesség legnagyobb alakjait (Arany, Petőfi) is többször (meg)idézve a nép nyelvén akar megszólalni. Ugyanezen törekvés „számlájára írható”, hogy a mindennapi életből vett történetek elevenednek meg a könyv lapjain (ez nemcsak a Sanyi bá-blokkra igaz). Muszka Sándor nem is csinál titkot abból, hogy ezeknek a sztoriknak egy része nem az ő elméjéből pattant ki, hanem másoktól hallotta azokat. Az írások bárhol jól olvashatók, rövidek, anekdotaszerűek és rendkívül szórakoztatóak is, az altesti humortól az összetett tréfiáig (pl. *Marx se volt teljesen hülye*) széles skálán ismerkedhetünk meg a székely elmésséggel. Mivel a történetek nagyon közel állnak az oralitáshoz, azaz, a szájhagyományhoz, könnyen reprodukálhatóak, papíralapú hordozó nélkül is továbbadhatók, emelve ezzel egy-egy baráti összejövetel hangulatát.

Hogy egyet kiemeljek közülük, röviden felidézem a Karcsi komám disznót vágott címűt. Sanyi bá egy szombati napon az öt-

venes busszal elment Gyimesbe a barátjához, Simon Karcsiékhoz, hogy levágjanak egy disznót. Kisebb döcögéssel meg is kezdődik a tor, majd előkerül a pálinka, és hátramennek a népek az ólhoz. Kiderül, hogy a disznó nagyon „fájin”, „akkora, mint egy háború”, s ezen örvendezve megszúrják. Végül azonban addig-addig dolgoznak vele, miközben jó pálinkát „illogatnak”, hogy Sanyi bá lekési az utolsó buszt Szeredába. Karcsi azonban nem hagyja komáját búsulni, begyűjtja Daciáját, és indulnak is vissza, mihelyt felhajtottak még egy-két kupicával. Mindketten hullarészegek, de Karcsit ez nem gátolja abban, hogy a rossz úton tövig nyomja a gázt. A rázkódástól viszont Sanyi bá olyat fingik, hogy *„még a torkomot es csípte, ahogy vettem a levegőt”*. De nemcsak az övét, hanem Karcsiét is, aki így reagál a szagra: *„ez igen, koma, ereje egyszer ojan van, hogy merem állítani, még egy vigyítést akár-mikor megbírna”*. Vegyítés ide, vegyítés oda, azzal megcsúszik a kocsí, s *„úgy elvetett, mint Tárzán a majmát”*. Sanyi bá ezután kórházban ébred, s úgy búcsúzik el barátjától, mint aki a közeljövőben Gyimesbe nem megy. Persze e felidézésnél a nyelvi kidolgozottságot meg se próbálhatom visszaadni, de talán enélkül is látszik, miféle gyöngyszemekről van szó.

Hosszan dicsérhetnénk persze még a kötetet, de nem mehetünk el szótlantul a sikerületlenebb részek mellett sem. Ennek kapcsán kell megemlíteni, hogy azok a szócikkek, amelyek élőszóban valószínűleg megtalálják közönségüket, írásban nem feltétlenül „jönnek át” (pl. hogy Dániel Amerikában élő rokonát a felesége szerint csak Happy New Yearnek hívhatják). Egy idő után nehézkesek a körülményes körülírások is, sőt nem szóbeli előadásban egyes esetekben talán még sértőek is (pl. „pihenő üzemmódba kapcsolt, gyengébbek kedvéért: a művész elaludt”). Nehéz megítélni, hogy bizonyos dolgoknak mi is pontosan a funkciójuk, többek közt az is érthetetlen, miért foglal annyi helyet a szövegben Szilveszter Dániel egyébként élvezhetetlen regény(részlet)e. A különböző történetek változó színvonala nem rejti el azt sem, hogy összefésülésük izzadságos munka volt. Ezzel együtt azt kell mondanunk, hogy olyan kötetet vehetünk a

kezünkbe, amely olvastatja magát, s érdemes megfigyelni, hogy a szerző finom szociológiai megfigyelései hogyan csapnak át karikatúrába, paródiába, szatírába, görbe tükörrel bemutatandó a könyvet is inspiráló közösséget.

Nem véletlen, hogy többen kíváncsian várják a folytatást. Hogy merre lép Muszka Sándor, azt persze egyelőre nem tudni, ám ebből a szempontból különösen fontos szerep jut a szerkezetileg is releváns helyen lévő befejező történetnek, ahol visszatér Szilveszter Dániel flekkenfalvi költő és lírikus, és alakját bizarr jeremiáddá duzzasztott nyilatkozata egybemossa a többször hasonlóan megnyilvánuló szerzővel. *„Igaz ugyan, hogy mióta ezt a Sanyi bát kitaláltam, alig engedik, hogy legalább egy verset felolvassak, és mindig csak Sanyi bá, Sanyi bá kell, de hát mit tehet az ember, ha olyan sikeres, mind én”* – hangzik el a dicsekvő panasz, s jóllehet az utolsó sorokban már azt látjuk, ahogyan a költő behaknizza Flekkenfalva vidékét kitalált kedvencével, mégis a kötet egyik fontos üzenete az, hogy Szilveszter Dániel közbeékelődésével Muszka Sándor és ez eddig nyíltan az alteregójaként vállalt Sanyi bá alakja távolodni kezdett egymástól. Izgatottan tesszük fel tehát a kérdést: visszatér vajon még Sanyi bá?

Muszka Sándor: *A lusta dög*. Irodalmi Jelen Könyvek, 2017